

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 687/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Mgr. Matúšom Mackom, advokátom, Karpatská 804/10, Svidník, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/321/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/321/2015 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/321/2015 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **500 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 687/2021-13 zo 14. decembra 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z.

o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/321/2015 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uviedla, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o uplatnenom nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia v sume 788,70 eur, v ktorom je v procesnej pozícii žalobkyne, dochádza k zbytočným prietahom. Poukázala na to, že žaloba bola okresnému súdu doručená 29. júla 2015, pričom tento do verejného vyhlásenia rozsudku 22. novembra 2019, teda za viac ako 4 roky a 3 mesiace, nevykonal žiaden procesný úkon. Uvedený rozsudok bol uznesením odvolacieho súdu z 25. marca 2021 zrušený a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie. V napadnutom konaní mal byť vyhlásený ďalší rozsudok 24. septembra 2021, tento však sťažovateľke do podania ústavnej sťažnosti doručený nebol.

3. Sťažovateľka tiež uviedla, že, vychádzajúc z rozhodovacej praxe všeobecných súdov, problematiku týkajúcu sa rozhodovania o nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia v spotrebiteľských sporoch nemožno hodnotiť ako skutkovo, procesne ani právne zložitú.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil jej základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov a zaplatiť sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázal na priložené vyjadrenie zákonného sudcu, z ktorého vyplýva, že ústavnú sťažnosť považuje ako celok v jej podstate za nedôvodnú, a to jednak poukazom na nepravdivosť tvrdení sťažovateľky o jej neskúsenosti so súdnou mocou a nedostatku nápravy, ďalej vágny postup a nečinnosť jej právneho zástupcu vo veci, ako aj zjavný nedostatok tvrdení odôvodňujúcich požadované primerané finančné zadosťučinenie. Podľa zákonného sudcu je nenáležitý poukaz sťažovateľky na to, že po podanej sťažnosti predsedovi súdu 13. augusta 2021 jej ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebol doručený rozsudok vyhlásený 24. septembra 2021, keďže z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu bola predĺžená lehota na písomné vyhotovenie rozsudku, ktorý bol stranám v januári 2022 už aj doručený. Uvedené podľa neho môže svedčiť o tom, že skutočným účelom ústavnej sťažnosti nie je tzv. náprava, ale jej samoučelné podanie pre dosiahnutie zisku, s čím môže súvisieť

aj paušálne odôvodnenie ústavnej sťažnosti a všeobecné a vágne odôvodnenie požadovaného finančného zadosťučinenia.

6. Zákonný sudca v súvislosti s vytýkanou nečinnosťou sťažovateľky uviedol, že na uznesenie súdu s výzvou, aby sa v stanovenej lehote vyjadrila k vyjadreniu žalovaného, nijako nereagovala a pred sťažnosťou predsedovi súdu nevyužila žiadne prostriedky na urýchlenie konania, ktorými by zároveň prezentovala svoj zvýšený záujem na jeho výsledku. Tiež poukázal na to, že sťažovateľka v ústavnej sťažnosti neuviedla žiadne konkrétne skutkové tvrdenia, ktoré by charakterizovali reálny vznik a rozsah jej údajnej ujmy. Vo vzťahu k pociťovaniu výrazného stresového napätia poukázal na jej pasivitu a úplnú absenciu urgencií alebo iného aktívneho záujmu o stav konania až do podania sťažnosti predsedovi súdu, čo vôbec nesvedčí o jej údajnej ujme a o tom, ako jej na danom konaní osobitne záleží. Zákonný sudca upriamil pozornosť aj na zjavný nepomer výšky požadovaného finančného zadosťučinenia a žalovanej sumy, pričom zdôraznil, že základným účelom konania na ústavnom súde má byť ochrana základných práv, prípadné finančné zadosťučinenie má plniť len doplnkovú funkciu, ak by sa satisfakcia v podobe prípadného samotného rozhodnutia ústavného súdu o porušení práva a zjednaní nápravy vzhľadom na nejaké konkrétne okolnosti javila ako nedostatočná, čo však v danom prípade zo strany sťažovateľky nijako tvrdené a vysvetlené nie je.

II.2. Replika sťažovateľky:

7. K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľka stanovisko nezaujala.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

11. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priesťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

14. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitnosť veci, kde je sťažovateľka žalobkyňou v konaní o nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia v sume 788,70 eur, ústavný súd konštatuje, že obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka konania pred okresným súdom nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci. Okresný súd síce vo vyjadrení namietal, že nejde o jednoduchú, resp. jednoznačnú vec s poukazom na nejednotnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov týkajúcu sa premlčania nárokov spotrebiteľov, avšak podľa ústavného súdu táto okolnosť zásadne nemá taký mimoriadny charakter, ktorý by umožnil ospravedlnenie nedostatočnej plynulosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že v predmetnom konaní sťažovateľka neprispela k jeho predĺženiu. Na druhej strane je však potrebné poukázať na to, že sa značnú dobu (od septembra 2015 do novembra 2019, teda vyše 4 roky) nezaujímal o priebeh konania, neurgovala posun v konaní, či rozhodnutie. Počas konania si teda riadne nestrážila svoje práva [vigilantibus iura (obdobne pozri aj III. ÚS 382/08 a III. ÚS 254/09, I. ÚS 780/2014, I. ÚS 148/2016)], o to zvlášť, ak bola riadne zastúpená osobou práva znalou (t. j. advokátom). Ústavný súd tieto skutočnosti preto zohľadnil pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení.

16. Pokiaľ ide o hodnotenie postupu okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priesťahov v doterajšom priebehu konania, ústavný súd z vyjadrenia okresného súdu a z predloženého súdneho spisu zistil, že okresný súd bol v napadnutom konaní nečinný v období od septembra 2015 do novembra 2019, teda cca 4 roky a 2 mesiace, ako aj od právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu 22. apríla 2021 do stanovenia termínu verejného vyhlásenia rozsudku 3. septembra 2021, teda vyše 4 mesiace.

17. Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu v napadnutom konaní poukazuje aj na uznesenie Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 23Co/11/2020-103 z 25. marca 2021, ktorým bol zrušený rozsudok okresného súdu vydaný v napadnutom konaní a vec vrátená tomuto súdu na ďalšie konanie. Dôvodom uvedeného rozhodnutia krajského súdu bola skutočnosť, že okresný súd vo veci nenariadil pojednávanie a nemal úplne zistený skutkový stav, ktorý bol kompetentný zisťovať aj sám bez návrhu, čím došlo k odňatiu práva konať v neprospech žalobkyne ako spotrebiteľky a realizovať jej procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Z uvedených skutočností vyplýva nesprávna a nesústredená činnosť okresného súdu, ktorá tiež spôsobila prieťahy v napadnutom konaní.

18. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

19. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, resp. konajúceho sudcu spočívajúcej v argumentácii o neprimeranom počte vecí jemu pridelených na vybavenie, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, mu prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená (proti rozhodnutiu vo veci samej z 24. septembra 2021 bolo podané odvolanie).

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

24. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 4 000 eur, čo odôvodnila dĺžkou napadnutého konania, dlhoročnou nečinnosťou súdu a s tým súvisiacimi pocitmi výrazného stresového vypätia.

25. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

26. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

27. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho už uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a nesprávnu a nesústreďenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie a aktivitu sťažovateľky (bod 15), ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur pre sťažovateľku za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľky nevyhovel.

IV.

Trovy konania

28. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

30. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľke náhradu trov konania v sume 460,90 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 181,17 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 10,87 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právny zástupca sťažovateľky je platiteľom tejto dane.

31. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. marca 2022

Peter Straka
predseda senátu